

Sprog lukker op for verdensmålene

I denne artikel vil jeg præsentere nogle ideer til, hvordan man kan kombinere sprogfagene med undervisning om verdensmålene. Min baggrund er en læreruddannelse og en master i International Studies fra RUC. Jeg har gennem mange år arbejdet med oplysning og holdningsbearbejdelse som konsulent i Mellemfolkeligt Samvirke og som redaktør og underviser for min egen hjemmeside www.globalskole.dk. De sidste fem år har jeg i organisationen Globale Seniorer arbejdet med oplysning om verdensmålene.

Globale Seniorer i Kirgisistan

Globale Seniorer samler folk med baggrund i internationale og globale forhold, fra Danida, ngo'er, universiteter, fagforeninger og diverse andre steder. Fælles er engagementet og interessen for, hvad der foregår herhjemme og ude i verden. Vi kommer således med meget forskellige baggrunde og erfaringer. Nogle beskæftiger sig med verdensmålene med en naturfaglig og teknisk uddannelses- og arbejdsbaggrund, andre med en humanistisk eller kulturfaglig baggrund, andre med baggrund i fagforeninger, ulandsorganisationer, universiteter, administration og styrelser. Verdensmålene breder sig ind over alle former for samfundsrelationer og menneskelige vilkår.

I foråret 2019 var jeg med en gruppe fra Globale Seniorer i Kirgisistan, hvor vi gennem en måned underviste unge studerende på universitet i Osh i engelsk, især samtale.

ELLEN FARR

Lærer og master i International studies
Konsulent, redaktør
ef@globalskole.dk

Kirgisistan er en tidligere Sovjetrepublik i Centralasien med ca. fem millioner indbyggere. Det blev selvstændigt i 1991 og har siden haft en demokratisk udvikling, bl.a. støttet af Danmark. Landet hører til lavindkomstlandene, men uden ekstrem fattigdom. Det er meget bjergrigt med få større byer, og der er stadig store flokke af kameler, får og geder.

Figur 1. Kirgisistans placering på landkortet.

Globale Seniorer havde en kontakt i hovedstaden Bisjkek, og vi havde sendt en lille forberedelsesgruppe til universiteterne i Bisjkek og Osh, hvor vi tilbød en måneds engelskundervisning leveret af modne mennesker med international, men ikke nødvendigvis sproglig uddannelsesbaggrund. Opholdet blev finansieret fuldt ud af underviserne, og universiteterne stod udelukkende for lokaler og logistik. I Bisjkek var der tilmeldt 35 studerende fra statskundskab, mens der i Osh var 58 studerende fra alle fakulteter.

De studerendes førstesprog var kirgisisk og russisk, og engelsk-undervisningen foregik via russisk. De studerende var dygtige til at læse engelske tekster og oversætte til russisk, men de havde aldrig brugt sproget til mundtlig kommunikation (Fatland 2016). Gennem samtaler med lokale engelsklærere forstod vi, at det generelt er et stort problem at komme til at høre og tale fremmedsprog. Der er få turister i Bisjkek, og der var ingen andre udenlandske turister i Osh ud over os. Skolernes it-udstyr er mangelfuldt, og man har sjældent mulighed for at høre og tale fremmedsprog, fx er der ingen biografer uden for hovedstaden. I studentergruppen fandt vi hurtigt ud af, at smartphones er nye, men ret udbredte.

Vi startede med at lege og synge og lavede små teaterstykker med dem for at bestemme deres niveau og finde frem til måder at få dem aktiverede på. De studerende var virkelig motiverede for at lære sproget, og flere blev hurtigt dygtige til at knytte forbindelser mellem deres egen viden og deres forståelse af vores engelsk, og vi begyndte at indgå i dialog. Vi introducerede dem til nogle aktuelle temaer og diskussioner i små grupper med udgangspunkt i nogle korte YouTube-videoer på mobiltelefonerne, da vi intet centralt fungerende netværk fandt i undervisningslokalerne. Resultatet motiverede os og dem til at benytte mobiltelefonerne yderligere.

Verdensmålene som undervisningstema

I Globale Seniorer er vi optagede af FN's Verdensmål, som jo berører og vedkommer alle. Verdensmålene var ukendte for vores studerende, men vi kom hurtigt i gang med at diskutere temaer i forbindelse med målene. Vi startede med den svenske klimaaktivist Greta Thunbergs velformulerede tale: *You are stealing our future* (Thunberg 2018). Hendes klare udtale og ordvalg er et fremragende udgangspunkt for engelskundervisning, og talen er en god introduktion til at snakke om vores fælles fremtid. Samtidig er Greta Thunberg som ungdomsrepræsentant i en vestlig kultur et talerør for bestemte holdninger. Som kvinde og ung førte hendes mange taler uvilkårligt over i diskussioner om fx ligheder og forskelle mellem kønnene og mellem forskellige generationer og sociale klasser. I Kirgisistan, en tidligere Sovjetrepublik med en kommunistisk politik og tankegang, samt rødder i en muslimsk nomadekultur, er der ganske andre opfattelser af, hvordan roller og dagligliv skal være, end fx i Danmark. De studerendes forskellige erfaringer fra by og land gav tankevækkende synspunkter. For eksempel havde de ret elitære holdninger til uddannede grupper kontra nomaderne.

Diskussionen af verdensmålene omkring klima, sundhed, lighed, kønsroller og bæredygtigt landbrug blev for de studerende og os interessante og udfordrende, når det fx viste sig, at vi var overraskende enige, og også når vi var uenige, fx om madvaner og kønsopdelte arbejdsopgaver. Samfundet er muslimsk, men de unge kvinder og mænd var overraskende enige om ligestilling og studerede på lige fod. Mange af de unge havde planer om at rejse til Vesten for at studere og arbejde. Store grupper af højtuddannede kirgisere arbejder i Rusland, hvilket de har udmærkede sproglige forudsætninger for, fordi de er gode til russisk. De studerende havde meget divergerende indstillinger til politik i Rusland og i Vesten, og diskussionen var livlig.

Fra at være undervisning i sprog blev det også til udveksling af kulturelle forskelle og forhåbninger til en fælles global udvikling. Miljø- og klimaproblemer var ikke noget, de studerende havde diskuteret før i deres studier, men interessen var stor. Timerne var spændende og udfordrende, og resultatet var overraskende godt i den sproglige dimension. I forløbet blev der åbnet et vindue mellem dansk og kirgisisk virkelighed. Vinduet var engelsk – det fælles sprog. Her ses en af vores klasser:

Billede 1. Klassen synger nationalsangen og viser respekt med hånden på hjertet.

Sprogfagene og verdensmålene

Det får mig til at argumentere for vigtigheden af at bruge et emne som verdensmålene i sprogundervisningen som indgang til at engagere elever og lærere i den globale fremtid, som vi i fællesskab skal opbygge. De unge er voldsomt engagerede i sådanne dialoger, og det

er en vigtig motivation for at lære sproget. Samtidig er den kultur og historie, der ligger bag ved sproget, vigtig at få frem i dialogen for at synliggøre nogle forskelle i afsættet mod fremtiden.

I en dansk sammenhæng har vi ofte en tendens til at behandle emner med en etnocentrisk eller vestlig baggrundsforståelse og er ikke altid bevidste om vores egne kulturelle filtre (Tranekjær & Suárez-Krabbe 2016). Mange vesterlændinge, herunder mange danskere, mener, at vores måde at se tingene på, er den bedste og rigtige. Vi kan have tendens til at undervurdere og nedvurdere andre kulturer og samfundsopfattelser.

Sprogfagene er utroligt vigtige, hvis man vil lukke op for større kulturindsigt (Risager 2016). Forenet med baggrundsviden om landenes vidt forskellige leveforhold, kultur og historie kan de åbne elevernes udsyn som verdensborgere. FN's Verdensmål er for alle de 193 lande, som har tilsluttet sig dem. Men vi har forskellige udfordringer og prioriteringer og ser derfor målene med forskellige briller. Derfor er sprogfagernes brug af materialer fra forskellige geografiske områder med samme sprog utroligt vigtig, både hvad angår tekster, fiktion og nonfiction, filmklip og YouTube-videoer med forskellige sprogvarieteter og dialekter. Kravene til sprogfagene i dag om at beskæftige sig med sprogene i den koloniale og postkoloniale sammenhæng betyder også, at det her er naturligt at inddrage originaltekster og synspunkter om de 17 verdensmål set fra andre kulturer og verdensdele (Tranekjær & Suárez-Krabbe 2016).

Videor om verdensmålene på nettet

Mange organisationer i forskellige lande har lagt videoer op om verdensmålene. Nogle fokuserer på udvalgte verdensmål inden for områder, som de har særligt kendskab til. Disse videoer åbner vinduer til samfundsfaglige, politiske, religiøse og kulturelle forskelle på kloden. Vinduer åbnes med sproget. Søger man fx på youtube.com, ligger der videoer fra mange forskellige lande, som behandler verdensmålene. Søger man på et enkelt land, kommer der videoklip op, fx taler fra diverse konferencer om verdensmålene, men også småfilm om sundhed, undervisning, landbrug, vand, forurening m.m. Der ligger videoer fra mange organisationer og med mange forskellige former for engelsk, spansk, fransk osv. Disse kunne fx benyttes på to forskellige måder:

- Metode 1. Samme mål – forskellige lande: Del klassen op i små elevgrupper, som hver finder og analyserer videoklip fra

forskellige lande om det samme mål, fx mål 5 om kvinder og lighed, hvor der er flere videoer fra Zambia, Kenya, Indien og Sydafrika. Eleverne kan så analysere, hvilke (del)mål der prioriteres i hvert land. Hvad er fx defineret som problem, og hvordan arbejdes der med at løse det? Hvordan prioriteres der, og hvordan indgår de relevante verdensmål? Hvordan er sproget og måden, man behandler emnet på, er det fx forskelligt fra de europæiske versioner? De mange forskellige måder at bruge sproget på (bl.a. dialekter) er gode at vænne sig til, ligesom ordvalget siger meget om den historiske og kulturelle baggrund.

- Metode 2. Samme land – forskellige mål: Man kan også vælge at søge på ét land (fx Mexico eller Zambia) og se, hvilke mål der prioriteres. Man kan sammenligne landets prioriteringer af målene med landets geografiske, økonomiske og politiske situation. Alt efter de fag, sprogfaget evt. kombineres med, er det værd også at se på religiøse, historiske og kulturelle forhold. Er der forskelle på, hvordan strategien for målet lægges? Hvilke problemer slås det pågældende land med? Hvordan spiller geografien ind? Man kan også kigge på andre film og avisartikler, som omhandler emner, der indgår i målene, fx undervisning eller sundhed.

Andre nyttige links vedrørende verdensmålene

Arbejdet med verdensmålene kan også kombineres med en række af de øvelser om kulturelle filtre, som jeg selv har udarbejdet til bl.a. www.sosmodracisme.dk. Her ligger der en side om ideer til gymnasieundervisning med undervisningsspil om bl.a. eget kulturelt filter, om de stereotyper, vi ofte har om andre kulturer og grupper, og om analyse af fx hate speech eller racisme. Der findes også en interessant side – www.understandingprejudice.org – med ideer til at bevidstgøre unge om, hvordan sproget bruges og misbruges.

Andre relevante undervisningssites om verdensmålene er www.verdenstimen.dk, hvor der findes små film og undervisningsideer til forskellige fag. På www.heleverdeniskole.dk kan man under landetemaer finde gode baggrundsmaterialer om flere lande samt små film. De er rettede mod de sidste klasser i grundskolen, men vil også give inspiration til mange gymnasieklasser (Farr m.fl. 2009). Der kan også henvises til Egon Hedegaards blog (Hedegaard 2019).

Gennem de sidste 14 år har jeg selv på hjemmesiden globalskole.dk arbejdet med at give inspiration til lærere i grundskolen og på

ungdomsuddannelserne. Vægten har ligget på at skabe globale og interkulturelle vinkler på materialer til tværgående temaer og fag, herunder også sprogfagene.

Globale Seniorer: en udstilling om de 17 verdensmål

De sidste fire år siden 2015 har jeg i Globale Seniorer arbejdet med formidling af verdensmålene. Vi har udviklet en udstilling, som præsenterer de 17 verdensmål. Til udstillingen er udarbejdet faktaark om de forskellige mål, arbejdsark til grundskolen og diskussionsoplæg til gymnasiet. Udstillingen vises rundt om på rådhus, biblioteker, kulturhuse og skoler, og den opdateres løbende og kan lånes gratis. På www.globaleseniorer.com kan man læse mere om udstillingen og billederne under temaet Verdensmål. I tilknytning til udstillingen tilbyder Globale Seniorer at komme ud og holde oplæg for diverse grupper og klasser. Vi har været ude i alle klassetrin på mellemtrinnet og i overbygningen samt holdt oplæg for gymnasieklasser, lærerstuderende, ældregrupper og forskellige faggrupper.

Dilemmaer vedrørende verdensmålene

Under arbejdet med formidling af målene er vi stødt på en række dilemmaer, som mange er optagede af og gerne vil diskutere:

- menneskenes brug af og ødelæggelse af kloden
- ensidig brug af jorden fra kvægbrugernes nomadeliv til industrilandenenes overbelastning
- flygtningenes situation og fordelingen af ansvar for løsningsmulighederne af kriserne
- finansverdenens fokus på fortjeneste uanset klimakrisen
- verdens større og større ulighed og milliardærernes indflydelse
- demokratiet kontra diktaturets mulighed for at løse jordens mange problemer.

Undervisning i verdensmålene – en fælles udfordring

Formidlingen af verdensmålene er vigtig og angår os alle. Der er behov for at motivere, give indsigt og skabe ansvarlighed i alle befolkninger. Men undervisningen ser forskellig ud afhængigt af, hvor man er henne i verden. De forskellige verdensmål må ses i sammenhæng med de forskellige samfundsforhold og værdibaggrunde. Vi

den om vilkårene i forskellige lande, respekt for andre folks værdier og viden om vores gensidige afhængighed er essentiel for at forstå vores rolle i forhold til jordens fremtid. Derfor er undervisning om verdensmålene en fælles udfordring og et oplagt tema for tværun- dervisning, som alle skoler bør løfte.

Litteratur

- Farr, E., Rohde, L. & Smidt, L. (2009). *Klædt på til verden. En håndbog til undervisere om interkulturel kompetence*. København: Geografforlaget.
- Fatland, E. (2016) *Sovjetistan. En rejse gennem Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan*. København: Informations Forlag.
- Hedegaard, E. (2019). *Teach global citizenship*. Lokaliseret d. 1. januar 2020 på <http://teachglobalcitizenship.blogspot.com/>.
- Risager, K. (2016). Sprogfagene: Adgang til viden om verden. *Sprogforum*, 62, 21-27.
- Thunberg, G. (2018). *You are stealing our future*. Tale ved COP 24, UN's Klimatopmødet i Polen 2018. Lokaliseret d. 1. januar 2020 på <https://www.youtube.com/watch?v=HzeekxyFOY>.
- Tranekjær, L. & Suárez-Krabbe, J. (2016). De blinde pletter i verdensborgerens blik. *Sprogforum*, 62, 12-20.